

Een (te) wetenschappelijk meesterstuk over professionalisering en professionaliteit

Door: Josette Hoex

We zijn het er zo roerend over eens; iedereen die op welke manier dan ook betrokken is bij kinderopvang zal het beamen: kwaliteit van werken wordt op de werkvloer gemaakt. Natuurlijk helpt het als er goede regelgeving is, als locaties schoon en veilig zijn, als het aanbod passend en uitdagend is. Maar wat kunnen wij met dat alles beginnen als er geen 'warme professional' is om de brug te slaan tussen de behoeften van een kind enerzijds en de kansen van die mooie omgeving anderzijds. De vaardigheden van groepsleiding zijn het scharnier waarop de kinderopvang draait; het kwaliteitsniveau van de sector is het kwaliteitsniveau van de pedagogisch medewerker. {Like it or not!} Wonderlijk dan, om te moeten constateren dat juist hierop zoveel is ingeleverd sinds kwaliteit haar stoeltje moest gaan delen met kwantiteit. Ik heb al veel locatiehoofden horen zuchten over de onbalans tussen de kwaliteit die in alle redelijkheid verwacht mag worden van een SWP-3'er en de kwaliteit die met evenveel redelijkheid gevraagd wordt door ouders en overheid. Of zoals iemand laatst zei: 'Het wordt maar heel normaal gevonden dat wij van dubbeltjes in no-time kwartjes maken. En als dat niet lukt, is het ONS probleem!'

Bezorgd

Het boek {De warme professional; Begeleid(st)ers kinderopvang construeren professionaliteit} is ontstaan uit de verzuchting over diezelfde on-balans. Of zoals de auteur in zijn voorwoord zegt: 'Sinds een tiental jaren ben ik bijzonder bezorgd (...) dat de noodzakelijke uitbreiding van de Vlaamse kinderopvang aan een hoog tempo wordt gerealiseerd met kortgeschoolden, waarvan een groot gedeelte zonder enige vooropleiding de verantwoordelijkheid krijgt voor heel jonge kinderen'. Hij constateert in zijn thuisland Vlaanderen 'een spiraal van de-professionalisering'; een paradox tussen steeds minder opleidingsvereisten tegenover toenemende kwaliteitseisen.

Een tweede zorgpunt ziet hij in de neiging van overheden om commerciële systemen zoals beroepsprofielen, kwaliteitssystemen, beoordelingsschalen, aan de sector op te leggen. Zo bepalen externen een kwaliteitsniveau dat door onzeker geworden pedagogen (Hoe moet er worden opgevoed in de kinderopvang?) zich niet meer wordt toegeëigend. Hij pleit ervoor om professionaliteit niet enkel te zien als een zaak van opleiding, maar ook van betekenisonderhandeling en visieontwikkeling tussen ouders, medewerkers en beleidsmakers. Goed opgeleid is meer, maar geen absolute garantie voor goed werken.

Deze twee invalshoeken, de beleidsparadox rondom professionalisering en de kwalitatieve betekenis van professionaliteit, vormen de peilers van dit boek.

Jan Peeters zou Jan Peeters niet zijn als hij zijn verzuchting zou beperken tot een gehaaste beschouwing of een oppervlakkige analyse. Al meerdere decennia vormen Jan en zijn collega's van het VBJK, het Expertisecentrum voor Opvoeding en Kinderopvang te Gent, een begeesterde groep mensen die zich sterk maken voor goede opvang in kindercentra, bij onthaalouders en in peuterspeelruimtes. Dat in Vlaanderen de gesubsidieerde en zelfstandige opvang naast elkaar bestaan, maakt uniform kwaliteitsbeleid niet eenvoudiger. Wellicht door de verbinding tussen VBJK en de Universiteit Gent, zijn Jan c.s. altijd grondig en gedegen in hun werkstukken en kijken daarbij altijd verder dan hun landsgrenzen. De VBJK is binnen en buiten Europa een serieuze gesprekspartner voor wetenschappers en politici. Er zijn dus veel bronnen om te benutten voor een antwoord op zijn vragen.

In het boek {De warme professional} schetst Peeters een beeld van de professional en professionaliteit in zeven Europese landen en Nieuw-Zeeland. Na drie inleidende hoofdstukken over onderzoekscontext en -opzet, werkt hij in hoofdstuk 4 het vraagstuk van professionaliteit in de kinderopvang als een sociaal beleidsprobleem uit middels een internationale literatuurstudie. In de hoofdstukken 5 en 6 komt het historisch perspectief aan bod: de evolutie van visie en betekenisverlening in Vlaanderen. In hoofdstuk 7 wordt visieontwikkeling toegespitst op Europees onderzoek aangaande het onderwerp 'diversiteit' (etnische diversiteit, gender). En hoofdstuk 8 laat zien hoe het gesteld is met professionaliteit in Engeland, Frankrijk, Nieuw-Zeeland en Denemarken.

Het boek sluit in hoofdstuk 9 af met een analyse van de sterkte en zwakte van de Vlaamse kinderopvang, aangevuld met een aanzet tot de ontwikkeling van een toekomstvisie, en geeft in hoofdstuk 10 een kort resumé over de meerwaarde van 30 jaar actieonderzoek.

In het boek komen allerlei mensen uit de Vlaamse kinderopvang aan het woord. Hun uitspraken zijn niet alleen te lezen, maar ook te zien. Aan het boek zijn twee dvd's toegevoegd waarop een groot aantal interviews staan. Een mooie aanvulling en inspirerend om te horen hoe professionals zelf woorden geven aan hun ervaringen met opleiding en praktijk.

Compliment

Laat ik mijn mening over dit boek beginnen met een compliment. Jan Peeters is al jarenlang een deskundige, betrokken en inspirerende collega voor mij. Zijn kennis en kunde zijn buiten twijfel van het hoogst haalbare kwaliteitsniveau in de kinderopvang. Dat hij zijn werk van jaren heeft verzilverd in de vorm van een doctoraalstudie met het proefschrift {Een internationaal perspectief over professionaliteit in de kinderopvang in Vlaanderen} verdient alle lof en respect. Chapeau!

Mijn kritische noot over het boek {De warme professional} gaat dan ook niet zozeer naar hem als naar zijn redacteur en uitgever. Zij lijken het proefschrift integraal omgezet te hebben in een leesboek. Maar, een proefschrift is voer voor wetenschappers en een leesboek is bedoeld als informatie- en inspiratiebron voor mensen die in de kinderopvang (gaan) werken. Twee werelden, met eigen eisen aan leesbaarheid en informatieniveau.

Ik vermoed dan ook dat het boek door zijn omvang en inhoud niet veel lezers uit de Nederlandse kinderopvang gaat krijgen. En dat is jammer. Want ook hier zijn genoeg mensen die vrezen c.q. constateren dat het dezelfde kant met die de-professionalisering kan uitgaan. En ook hier beraden mensen zich over de maatschappelijke opdracht die kinderopvang moet krijgen of nemen (zie het {Manifest!}). Goed onderbouwde en internationaal georiënteerde bagage als input bij de meningsvorming hieromtrent, is meer dan welkom.

Ik hoop dan ook allereerst dat ik toch een paar doorbijters met deze recensie over de streep trek: consumeren in kleine hapjes maakt en houdt het smakelijk. En het zal u goed bekomen.

Maar bovenal hoop ik op een ondernemende uitgever die het opnieuw wil uitbrengen in de vorm van twee handzame en leesvriendelijke boekjes: een deel over de beleidsparadox (professionalisering) en een deel over visieontwikkeling en betekenisgeving (professioneel werken).

Want Jan, je verdient met dit Opus Magnum een groot(er) publiek!

Josette Hoex is adviseur Nederlands Jeugdinstituut / NJi Utrecht

{De warme professional; Begeleid(st)ers kinderopvang construeren professionaliteit. Door: Jan Peeters | 2008 | Gent: Academia Press | Prijs: € 23,- | Te bestellen op W: vbjk.be